

Сутність понять „локальна війна” і „воєнний конфлікт” та їх типологія

Сергій Сірий,
підполковник,
ад'юнкт Військового інституту
Національного університету ім. Т. Шевченка

Постання багатопольярного світу замість біпольярного в умовах глобалізації супроводжується сплеском цілої низки конфліктів, характерною ознакою яких є перехід їх з глобального рівня на регіональний і локальний. Локальні війни і воєнні конфлікти становлять сьогодні одну з основних загроз як для національної, так і для міжнародної безпеки. У статті аналізуються й уточнюються схожі за змістовим навантаженням поняття і категорії (які, зокрема, є базовими у воєнній конфліктології), а саме „локальна війна” і „воєнний конфлікт”; розглядається їх типологія.

Розвиток цивілізації й усвідомлення людством взаємозалежності і взаємопов'язаності сучасного світу не змогли виключити війни і воєнні конфлікти як засіб силового вирішення міждержавних, релігійних, етнічних та інших протиріч. Вихід з конфліктних ситуацій за допомогою зброї, як не прикро це констатувати, залишається прикметною рисою сучасної епохи. Тільки з 1990 по 2004 рік у світі майже 57 разів спалахували локальні війни та воєнні конфлікти, і лише чотири з них за своєю природою були міждержавними [21, с. 121]. Є всі підстави стверджувати, що на межі XX – XXI століть глобальна ситуація, стосовно безпеки, змінилася докорінно; вона характеризується завершенням „холодної війни”, становленням нової моделі світового порядку. Старі загрози зникли, проте замість них з'явилися нові, часом значно небезпечніші. У багатьох регіонах поширилось міждержавне суперництво на регіональному і місцевому рівнях, що зумовлює посилення небезпеки виникнення локальних війн і воєнних конфліктів, більшість з яких набирають форм збройного протистояння. Отже, поява багатопольярного світу замість світу біпольярного в умовах глобалізації супроводжується сплеском цілої низки конфліктів, характерною ознакою яких є перехід

їх з глобального рівня на регіональний і локальний. Локальні війни і воєнні конфлікти становлять сьогодні одну з основних загроз як для національної, так і для міжнародної безпеки. Нові реалії вимагають нового осмислення змісту таких понять і категорій, як „локальна війна” і „воєнний конфлікт”.

В науковій літературі спостерігаються дуже різні підходи до означеної проблематики. Це пояснюється переважно різницею у трактуванні змісту понять „локальна війна” і „воєнний конфлікт”. Для наукової класифікації локальних війн і воєнних конфліктів потрібно, на нашу думку, узагальнити, перш за все, визначення поняття „війна”. В історії політичної думки віддавна простежуються два протилежні підходи щодо цього поняття. З одного боку, визнання її закономірним, природним явищем, необхідним для суспільства (Геракліт, Платон, Аристотель, А. Августин, Ф. Аквінський, Г. Гегель, К. Клаузевіц, Ф. Ніцше). Сучасна школа „політичного реалізму” (Г. Моргентау, В. Ослоп, У. Інтворт, А. Шлезінгер) розглядає війну як засіб боротьби за світову гегемонію та захист національних інтересів; школа природного детермінізму (Дж. Блейнін, А. Меерло) – як наслідок притаманної психологічному стану людини агресивності; школа технологічного детермінізму (Т. Веблен, А. Тоффлер) – як прояв іманентних сучасній зброї властивостей. Прибічники протилежної точки зору вважали війни неприпустимими і шукали шляхів для їх відвернення або, принаймні, обмеження (П. Дюбуа, І. Подобрат, Я. А. Коменський, І. Бентам, К. Маркс та інші). В соціально-політичних і воєнно-теоретичних працях цих мислителів є чимало важливих ідей стосовно природи, характеру, соціальної сутності і ролі війни як соціально-політичного явища.

Найбільш системного вигляду положення про війну набули у творах К. Клаузевіца, на ідеї котрого неодноразово посилялися і класики марксизму-ленінізму в процесі вироблення своєї концепції. У праці „Про війну” він обгрунтовує діалектичний зв'язок війни з політикою. „Дійсна війна” в його розумінні є продовженням політики „втіленого розуму держави”, котра реалізує „всезагальну ідею війни” в межах потреб державної політики [4, с. 55, 57, 58]. К. Клаузевіц підкреслює, що війна є не просто продовженням політики держави, а продовженням політики засобами збройного насильства [4, с. 55 – 56].

У політологічному енциклопедичному словнику війна розуміється як збройна боротьба між державами (їх коаліціями) або соціальними, етнічними та іншими спільнотами; засіб боротьби за світову гегемонію та захист національних інтересів [17, с. 79]. У політологічному довіднику війна визначається як соціальне явище, одна з форм розв'язання суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, а також національних, релігійних, територіальних та інших протиріч між державами, народами, націями, класами і соціальними групами насильницькими засобами [18,

**Сутність понять „локальна війна”
і „воєнний конфлікт” та їх типологія**

Сергій Сірий

с. 76]. Війна – це соціально-політичне явище, що являє собою найбільш гостру форму розв’язання суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, національних, релігійних, територіальних та ін. протиріч між державами, народами, націями, класами і соціальними групами засобами збройного насильства [15, с. 10].

Згідно з сучасними військово-теоретичними поглядами, ми визначаємо війну як соціально-політичне явище, пов’язане з докорінною зміною характеру відносин між державами, народами, націями, класами і соціальними групами та переходом протиборчих сторін від застосування ненасильницьких форм і способів боротьби до прямого застосування зброї та інших насильницьких засобів для вирішення певних суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, а також національних, релігійних, територіальних та інших протиріч. Підсумовуючи, зазначимо: при всьому розмаїтті поглядів на війну загальноновизнаним є її зв’язок з політикою. В їх складній взаємозалежності визначальним є соціально-політичні чинники. Глибинні причини, справжній механізм виникнення війни зумовлюється багатofакторним комплексом причинно-наслідкових зв’язків, вкрай загостреними суперечностями, які вже не можуть бути вирішені політичними засобами, без застосування насильницьких засобів. Отже, мають місце певні розбіжності у трактуванні поняття війни, які відповідають різним науковим парадигмам, але за суттю вони однакові.

Західні вчені всебічно досліджували умови, причини і чинники виникнення конфліктів, їх специфіку, стадії розвитку і функції в суспільстві й на основі цього розробили різноманітні типології конфліктів. Особливого поширення набули концепції: „загальної теорії конфлікту” (К. Боулдінг), „позитивно-функціонального конфлікту” (Л. Козер), „конфліктної моделі суспільства” (Р. Дарендорф), „міжнародного конфлікту як особливого роду суспільного конфлікту” (К. Дойч, К. Мітчелл, Б. Броді, Р. Патнем, М. Херманн), „теорії принципів переговорів” (Дж. Бертон, Р. Даль, Р. Фішер). У зв’язку з цим є всі підстави погодитися з думкою російського вченого П. Циганкова, який стверджує, що „типологія конфліктів така ж багатоманітна, наскільки багатоманітні їх визначення і так само залежить від точки зору, цілей аналізу тощо” [12, с. 409]. Все це передбачає визнання множинності типології і дає поштовх для подальших спроб побудови її в наукових розвідках. Окреслена проблематика знайшла своє відображення в наукових працях вітчизняних і російських вчених.

Український дослідник В. Мандрагеля зазначає: „У всіх випадках на перший план методологією діалектичного матеріалізму висувається соціально-політична складова війни, що дозволяло з’ясувати, в ім’я чого вона ведеться, продовженням політики яких класів є. У той час класифікація воєн здійснювалася на основі класового підходу, який передбачає оцінку явищ, подій з точки зору інтересів лише окремих

соціальних груп суспільства” [6, с. 200].

На основі класового підходу були сформовані наступні підстави для класифікації війн. I. Історичні. Вони поділялися на дві групи: а) за зв'язком з епохою (рабовласницькі, феодальні, капіталістичні, переходу від капіталізму до соціалізму); б) за впливом на хід історії (прогресивні, реакційні). II. Соціально політичні, які містять у собі класифікацію воєн а) за типом суперечностей (між державами протилежних систем, громадянські, колоніальні, між капіталістичними державами); б) за соціально-політичним характером (справедливі, несправедливі). III. Військово-технічні: (оборонні, наступальні, маневрені, позиційні, ядерні, звичайні, комбіновані). IV. Масштабні: (швидкоплинні, затяжні, світові, локальні, коаліційні, двосторонні) [5, с. 26].

Перші дві групи класифікації відбивали погляди більшості науковців радянських часів на соціальний та політичний характер війни.

Погляди західних вчених щодо класифікації війн доповнюють одне одного за різними ознаками.

Проте останнім часом спостерігається певна динаміка щодо уточнення основ класифікації, що безперечно пов'язано з суттєвими змінами у багатьох сферах життєдіяльності суспільства: політиці, економіці, безпеці тощо.

Генерал-полковник В. Баринькін аналізує тенденції розвитку військово-політичної обстановки у світі, оцінює її як кризово-нестабільну і робить висновок, що за відповідних умов будь-який збройний конфлікт може перерости в локальну війну, а остання – у великомасштабну [2, с. 7]. Він запропонував наступну класифікацію локальних війн. Соціально-політичні, які, в свою чергу, поділяються: а) по відношенню до національних інтересів; б) за типом суперечностей; в) за характером політичних цілей. Введена відносно нова підстава класифікації воєн за правовою основою: а) порушують міжнародне право; б) у відповідності до міжнародного права. За масштабами В. Баринькін поділяє локальні війни на такі, які ведуться в окремому районі, на напрямках та в регіоні, а також вводить нову підставу класифікації за силами, що застосовуються: прикордонні війська, внутрішні війська, війська прикриття, мобільні сили, іррегулярні формування, оперативні резерви. Він (на нашу думку, помилково) поділяє війни за соціально-політичними ознаками на ті, що ведуться між індустріально розвинутими країнами; між індустріально розвинутими країнами і країнами середнього і низького рівня розвитку; між країнами середнього та низького рівня розвитку; між країнами, що розвиваються (при підтримці індустріально розвинутих держав); між державами федерації, що розпадається [2, с. 10].

Можна цілком погодитися з думкою В. Мандрагелі, що відбулася підміна соціально-політичної складової класифікації війн суто технократичним підходом, на який суттєвий (якщо не визначальний)

**Сутність понять „локальна війна”
і „воєнний конфлікт” та їх типологія**

Сергій Сірий

вплив мають особливості економічного рівня розвитку і політичного устрою Російської Федерації. На сьогодні розвиток держав вимірюється не тільки і не стільки показниками промисловості, скільки якісними параметрами та чисельністю новітніх (насамперед – інформаційних) технологій, рівнем освіти, фундаментальних і прикладних наукових досліджень тощо [6, с. 203].

Російський вчений А. Клименко запропонував наступну класифікацію можливих воєнних конфліктів (війн). Соціально-політичні, які, поділяються: а) по відношенню до національних інтересів (відповідають або не відповідають їм); б) за типом суперечностей (політичні, економічні, територіальні, національно-етнічні, релігійні); в) за соціально-політичним складом сторін (міждержавні, національно-визвольні, громадянські); г) за характером політичних цілей (загарбницькі цілі, відновлення міжнародного миру, захист суверенітету і територіальної цілісності).

Автор вважає, що правомірною є класифікація війн за правовою підставою: а) порушують міжнародне право, б) у відповідності до міжнародного права. Військово-технічні та масштабні підстави поділу війн були зведені автором до єдиної групи (стратегічної). Вона складається з класифікації: а) за масштабами (воєнні акції, локальні, світові; скороминучі й затяжні; коаліційні та двосторонні); б) за способом ведення воєнних дій (наступальні й оборонні; маневрені та позиційні); в) за засобами, що застосовуються (ядерна, із застосуванням неконвенційних засобів ураження, із застосуванням звичайних засобів ураження); г) за напруженістю (високої, середньої та низької інтенсивності) [5, с. 34].

Аналізуючи соціально-політичну сторону війни, замість класової складової А. Клименко вводить поняття „національні інтереси”, яке пов’язується з класовими інтересами або інтересами політичних еліт, однак має більш опосередкований характер порівняно з традиційною оцінкою суто класової спрямованості війн.

Приміром, російський дослідник В. Насіновський локальні війни відносить до конфліктів середньої і низької інтенсивності і пропонує наступну класифікацію.

1. Територіальні конфлікти: а) прикордонного характеру; б) збройного зіткнення в суперечці за оволодіння конкретною територією.

2. Міжетнічні, міжобщинні, міжплеменні, міжконфесійні конфлікти („війни несхожості”: „ми – вони”, „війни старшинства”).

3. Економічні війни – які перейшли в стадію збройного протистояння і зіткнення, конфлікти в боротьбі за сфери економічного впливу, ринки збуту, шляхи транзиту, в тому числі міждержавні, регіональні, транснаціональні мафіозні „розборки”.

4. Громадянські війни – боротьба класів, соціальних і політичних угруповань за владу, за домінування в суспільстві, повстання проти диктатури, певного політичного режиму.

5. Сепаратистські війни – результат „суверенізації” новоутворень, намагань вийти з-під контролю „метрополії” („неоантиколоніалізм”).

6. Ідеологічні війни – (війни вільнодумства: комуністичного – капіталістичного, комуністичного – фашистського, геноцид на расовому, національному, конфесійному ґрунті).

7. „Несамовиті рухи” – війни з невизначеною мотивацією, серії терористичних і диверсійних актів з метою залякування, війни псевдореволюційних угруповань за принципом „проти всіх”.

8. „Війни національних інтересів” (захист політико-економічних інтересів державами-гегемонами в різних точках земної кулі під виглядом захисту демократичних цінностей і підтримання світового порядку).

9. „Війни (операції) з підтримання миру” – захист демократичними країнами, регіональними союзами або світовою спільнотою політико-економічних інтересів і демократичних цінностей, які відповідають загальноприйнятим стандартам світового порядку.

10. Війни-казуси – локальні, як правило короточасні, навмисні або ненавмисні зіткнення військових підрозділів і об’єктів, які належать різним країнам і перебувають в режимі бойового чергування, плавання, польоту, прикордонного дозору тощо [8, с. 13 – 14].

В. Насіновський значно спрощує класифікацію, не розмежовуючи локальних війн за соціально-політичною ознакою, проводить поділ війн не за видовою ознакою, а за формою.

В. Золотарьов вважає, що за основу класифікації сучасних локальних війн і збройних конфліктів необхідно брати кількісні показники, такі як розмах і тривалість воєнних дій; площа території, на якій розгортається конфлікт; кількість держав, які перебувають у стані війни; кількість залучених військ тощо [19, с. 23].

У зв’язку із зростанням ролі інформаційної складової у збройному протиборстві в умовах глобалізації і розбудови інформаційного суспільства окремі дослідники (І. Воробйов, В. Гулін, Г. Почепцов, В. Сліпченко) вважають правомірним введення терміну „інформаційна війна”, коли мета протиборства досягається суто засобами інформаційної боротьби. Інакше цю інформаційну складову варто розглядати як один із видів всебічного забезпечення і супроводження війни.

Отже, відбувається подальша деталізація та уточнення класифікації війн (локальних війн) та воєнних конфліктів, що відображає трансформацію суспільно-політичних відносин.

Розглянемо поняття „локальна війна” і „воєнний конфлікт”.

Термін „локальна війна” з’явився наприкінці 1950-х років. В США Г. Кіссінджер та його однодумці виступили з „концепцією обмеженої війни” та визначили її як міжнародний збройний конфлікт, що розгортається відносно невеликими силами двох-трьох держав, ведеться з обмеженими політичними і воєнними цілями, внаслідок чого вона може бути лімітована

**Сутність понять „локальна війна”
і „воєнний конфлікт” та їх типологія**

Сергій Сірий

за територією, бойовими силами і засобами, що застосовуються, та часом [7, с. 7, 10]. У словнику-довіднику з військово-історичної термінології локальна війна визначається як збройний конфлікт, якому притаманний характер прикордонного зіткнення або зіткнення в суперечці за оволодіння конкретною територією, міжетнічного (міжобщинного, міжплемінного) або міжконфесійного зіткнення, боротьби за сфери економічного впливу [20, с. 124]. Локальна війна є обмеженим за політичними цілями і розмахом ведення воєнних дій, збройним зіткненням між двома чи кількома державами, що зачіпає їхні політичні, економічні, національні, територіальні, етноконфесійні та інші інтереси. Характерними її рисами є обмежений просторовий розмах ведення воєнних дій, участь у ній незначних за чисельністю військ (сил), застосування звичайної зброї. До локальних війн відносять також внутрішньодержавні та громадянські війни [19, с. 23]. За визначенням В. Насіновського локальна війна – це поширений вид макрогрупових соціальних конфліктів, які переходять в насильницькі форми боротьби, самоствердження, покарання або придушення протилежної сторони [8, с. 6].

„Воєнний конфлікт” – досить поширене поняття, яке використовується як у повсякденні, так і в офіційних документах, наукових працях, публіцистичній літературі. Воно вживається разом з різними предикатами: „обмежений”, „локальний”, „регіональний”, „етнічний”, „територіальний”, „релігійний”, „ракетно-ядерний” тощо. На думку вітчизняних вчених, суттєвою ознакою воєнного конфлікту слід вважати масштабність. Згідно з пропонованою ними базовою типологією воєнних конфліктів, локальна війна є їх складовою – на відміну від світової практики, де збройний конфлікт розглядається як стадія воєнного конфлікту. В широкому розумінні воєнний конфлікт є гострою формою зіткнення сторін щодо розв’язання суттєвих протиріч в процесі соціальної взаємодії із застосуванням збройної сили [11, с. 6, 7, 17]. У вузькому розумінні – це одна з форм збройних сутичок із застосуванням регулярних та іррегулярних збройних формувань, які не переходять у війну [2, с. 7]. „Воєнний конфлікт – сутичка, протиставлення, форма вирішення протиріч між державами, соціальними групами із застосуванням збройної сили” [19, с. 54]. А. Клименко воєнний конфлікт визначає як будь-яке збройне зіткнення, форму вирішення протиріч між державами, різними соціальними групами із застосуванням воєнної сили [5, с. 29]. У Воєнній доктрині України (редакція 2004 року) воєнний конфлікт визначається як спосіб розв’язання суперечностей між державами з двостороннім застосуванням зброї або у разі збройного зіткнення всередині держави. Він може відбуватися у формі: регіональної війни (конфлікт середньої інтенсивності); війни між державами (коаліціями держав), які для досягнення своїх політичних цілей

використовують усі наявні сили та засоби, не виключаючи застосування зброї масового ураження; локальної війни (конфлікт середньої інтенсивності) – війни між державами, що ведеться з обмеженими цілями, для досягнення яких використовуються звичайні засоби збройної боротьби з обмеженням масштабу і району їх застосування; збройного конфлікту (конфлікт низької інтенсивності) – обмеженого збройного зіткнення між двома державами чи збройного зіткнення всередині держави, яке є сукупністю воєнних (бойових) дій і не переходить у війну (коли немає правового акта про оголошення стану війни) [13, с. 6].

Г. Перепелиця пропонує ввести поняття „воєнно-політичний конфлікт”, обгрунтовуючи це тим, що, на відміну від воєнного конфлікту, у воєнно-політичному конфлікті розвиваються і розв’язуються тільки політичні суперечності. Воєнно-політичний конфлікт і війна мають загальну сутнісну ознаку – політичну суперечність, яка розв’язується у формі збройної боротьби за допомогою воєнної сили. Водночас, на його думку, ці поняття не тотожні. Війна не включає всього розмаїття процесів, форм і способів розв’язання суперечності. Політичні суперечності у війні, як правило, розв’язуються тільки у формі збройної боротьби. Без збройної боротьби немає війни. А воєнно-політичний конфлікт – це боротьба у різних формах, де, безумовно, превалює збройна боротьба, але остання не є обов’язковим моментом виникнення конфлікту. Обов’язковим моментом воєнно-політичного конфлікту, його необхідною ознакою є саме застосування або загроза застосування військової сили. Воєнно-політичний конфлікт – це вид соціальної взаємодії, що являє собою вищу стадію розвитку антагоністичного протиріччя, яке складається стосовно політичної влади і вирішення якого досягається завданням шкоди кожній із сторін за допомогою воєнної сили. Г. Перепелиця зазначає що найбільш типовою формою воєнно-політичного конфлікту є війна [10, с. 12, 16, 63].

В міжнародній юридичній практиці термін „війна” поступово замінюється відносно новим поняттям – „збройний конфлікт”. Термін „міжнародний збройний конфлікт” вперше був застосований в Женевській конвенції 1949 року і, як відзначають Н. Арцибасов і С. Єгоров, ознака „збройний” характеризується застосуванням зброї проти іншої воюючої сторони, тому конфлікт неможливо назвати „збройним”, якщо не застосовується зброя; без цієї ознаки поняття „збройний конфлікт” втрачає свою специфіку [1, с. 33 – 32].

В. Дяченко, М. Цюрупа, П. Шумський вважають, що термін „воєнний конфлікт” значно ширший, ніж поняття „війна”; він охоплює „...всі види організованих форм збройних сутичок соціальних сил як всередині держави, так і на міждержавному рівні, або між коаліціями держав, які характеризуються достатнім рівнем керованого насильства, переходом від мирних до мілітарних способів життєдіяльності з неминуче широким

**Сутність понять „локальна війна”
і „воєнний конфлікт” та їх типологія**

Сергій Сірий

порушенням прав та свобод населення” [3, с. 30]. Автори відносять поняття „війна” до різновиду воєнного конфлікту і зазначають, що за своєю формою вона є видом збройного конфлікту [3, с. 25].

Звертає на себе увагу те, що переважна більшість науковців лише у загальних рисах позначає межу між локальними війнами і воєнними конфліктами, зближуючи ці нетотожні форми збройного насильства.

За своїм соціально-політичним і стратегічним змістом будь-яка війна є воєнним конфліктом, але не кожен конфлікт є війною. Різницю між ними можна визначити, використовуючи критерії якісного аналізу. Йдеться, перш за все, про „ступінь залучення армії і суспільства до воєнного зіткнення” [9, с. 5]. Для воєнного конфлікту характерне виникнення особливого стану тільки збройних сил (чи певної їх частини) і, можливо, „незначної частини економіки держави” [15, с. 12]. Безумовно, якісні критерії рівневого поділу локальних війн і воєнних конфліктів повинні бути доповнені кількісними (просторовий розмах військових дій, кількість сил, тривалість, інтенсивність, діапазон застосованої зброї, форми і способи бойових дій тощо). Воєнні конфлікти характеризуються порівняно невеликими просторовими межами (окремих географічних район). Збройне протиборство ведеться, як правило, в прикордонних зонах, в окремих районах, на острівних територіях тощо. В них беруть участь тактичні, оперативні-тактичні, оперативні (в окремих випадках оперативні-стратегічні) з’єднання збройних сил, як правило, без проведення мобілізаційних заходів.

Крім того, якщо локальні війни мають переважно коаліційний характер, то у воєнних конфліктах союзники двох протиборчих сторін, як правило, участі не беруть, а якщо й беруть, то не в прямій, а в опосередкованій формі, часом таємно. У воєнних конфліктах регіонально-ситуаційні політичні цілі і порівняно невеликі масштаби протиборства обумовлюють координаційний зв’язок між збройною боротьбою та іншими сферами суспільного життя. Застосування збройної сили висувається на перший план, визначає стан воєнного конфлікту в цілому, поєднується з економічною, ідеологічною, науково-технічною, дипломатичною боротьбою. Тому в цілому воєнний конфлікт не призводить до якісної зміни стану суспільства.

Чим локальна війна напруженіша, інтенсивніша, тим більші перетворення відбуваються у всіх елементах надбудови держави і у сферах суспільного життя. З початком такої війни державні органи управління наділяються значно більшими повноваженнями, посилюється централізація влади. Ідеологічний апарат держави в значній мірі обслуговує цілі війни. Економіка перебудовується на воєнні потреби. Відбувається поступова концентрація матеріальних і духовних сил держави.

Як зазначалося, важливо підкреслити міжнародно-правовий аспект,

який відрізняє воєнний конфлікт від війни. Локальне збройне протиборство рідко супроводжується офіційним оголошенням війни між державами-учасницями. В цьому випадку далеко не завжди або ж не в повному обсязі вступають в силу певні правові наслідки, такі як розрив дипломатичних і консульських відносин, відкликання їх персоналу, припинення чинності політичних договорів між країнами (про ненапад, про нейтралітет, про військовий союз) [14, с. 36]. Припиняються також торговельні, фінансові операції, проводиться реквізиція торговельних суден, конфіскація власності і застосування спеціального режиму до громадян іншої сторони тощо [16, с. 78]. Тобто, при воєнному конфлікті загального стану війни немає.

Локальна війна відрізняється від воєнного конфлікту власне у військовому відношенні не так суттєво, як в соціально політичному. В першому випадку йдеться про кількісні військово-технічні характеристики. В другому – про рівень впливу військових дій на основні сфери життя суспільства.

Таким чином, ми, ґрунтуючись на висновках багатьох дослідників, визначаємо локальну війну як збройний конфлікт між державами, що зачіпає їх національні, політичні, територіальні, економічні та інші інтереси, і обмежений за політичними цілями і масштабами ведення військових дій. Воєнний конфлікт розуміємо як гостру форму зіткнення сторін при розв'язанні суттєвих протиріч в процесі соціальної взаємодії із застосуванням збройного насильства, який характеризується особливим станом збройних сил учасників.

Обсяг статті не дає можливості глибше розглянути різницю між локальними війнами і воєнними конфліктами з точки зору їх якісної і кількісної складових. Можемо, проте, констатувати наявність широкого кола підходів у дослідженні типології війн (локальних війн), воєнних конфліктів та їх визначень. Врахування типології і специфіки їх розвитку має сприяти розумінню їх природи та вдосконаленню механізмів запобігання локальних війн і воєнних конфліктів.

Література:

1. Арцибасов И. Н., Егоров С. А. Вооруженный конфликт: право, политика, дипломатия – М.: Международные отношения, 1989. – 248 с.
2. Барынькин В. М. Локальные войны на современном этапе (характер, содержание, классификация) // Военная мысль. – 1994. – №6. – С. 7 – 11.
3. Дяченко В. І., Цюрупа М. В., Шумський П. В. Міжнародне гуманітарне право: філософсько-правова доктрина регулювання збройних конфліктів: Ч. І. Історія становлення. – К.: Сфера, 1999. – 128 с.
4. Клаузевиц К. О войне: Пер. с нем. – М.: Издательская корпорация

**Сутність понять „локальна війна”
і „воєнний конфлікт” та їх типологія**

Сергій Сірий

„Логос”, Международная академическая издательская компания „Наука”.
– 448 с.

5. **Клименко А. Ф.** К вопросу о теории военных конфликтов // Военная мысль. – 1992. – №10. – С. 24 - 35.

6. **Мандрагеля В. А.** Причины та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія – К.: ЄУ, 2003. – 570 с.

7. **Мочалов В. В.** Большая ложь о малых войнах. – М.: Воениздат, 1960. – 115 с.

8. **Насиновский В. Е.** Вооружённые конфликты: поиск решений. – М.: Объединённая редакция МВД РФ, 1996. – 128 с.

9. **Осьмачко С. Г.** Красная Армия в локальных войнах и военных конфликтах (1929 - 1941 гг.): боевой опыт и военная политика. – Ярославль.: Ярославский зенитный ракетный ин-т противовоздушной обороны, 1999. – 221 с.

10. **Перепелиця Г. М.** Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи – К.: Стилос, 2003. – 254 с.

11. **Толубко В. Б., Бут Ю. І., Косевцов В. О.** Основні закономірності сучасних локальних воєн та збройних конфліктів – К.: НАОУ, 2002. – 68 с.

12. **Цыганков П. А.** Теория международных отношений – М.: Гардарика, 2003. – 590 с.

13. Воєнна доктрина України // Вартові неба. – 2004. – №№61 - 62.

14. Воєнні аспекти міжнародного права: Навчальний посібник. За ред. В. Б. Толубка – К.: Азимут-Україна, 2004. – 240 с.

15. Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття: Зб. наук. статей. За ред. С. В. Кульчицького – К.: Інс-т історії Укр., 2004. – 100 с.

16. Война и мир в терминах и определениях. Под ред. Д. О. Рогозина – М.: Издательский дом „ПоРог”, 2004 – 624 с.

17. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка – К.: Генеза, 2004. – 736 с.

18. Політологія: Довідник. За ред. М. І. Обушного – К.: Довіра, 2004.

19. Россия (СССР) в локальных войнах и военных конфликтах второй половины ХХ века / Под ред. В. А. Золотарёва – М.: Кучково поле, Полиграфресурсы, 2000. – 576 с.

20. Словарь-справочник по военно-исторической терминологии. А. Т. Степанищев, Д. Н. Филиппов – М.: Гуманитарный издательский центр „Владос”, 2004. – 256 с.

21. SIPRI Yearbook, 2005 – Oxford University Press, 2005.